

STORTINGET

Innst. 255 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget fra
kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:20 (2015–2016) og Dokument 12:15 (2015–2016)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Jette F. Christensen og Gunvor Eldegard om språklige justeringer i enkelte paragrafer i Grunnloven på nynorsk og Grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner og Sylvi Graham, om endring i §§ 17, 49, 50, 75 og 109 (retting av språklige feil etter grunnlovsendringene i 2014)

Til Stortinget

Sammendrag

Innledning

I Dokument 12 (2015–2016) er det fremsatt to forslag som gjelder språklige justeringer og retting av språklige feil i Grunnloven. Disse behandles i en felles innstilling.

Forslag nr. 20 (Dokument 12:20 (2015–2016))

Forslag nr. 20 fra Martin Kolberg, Jette F. Christensen og Gunvor Eldegard gjelder en språklig justering i enkelte paragrafer i Grunnloven på nynorsk.

Grunnlovsspråkutvalget (det såkalte Graver-utvalget) utarbeidet på oppdrag fra Stortingets president-skap en versjon av Grunnloven på bokmål og nynorsk i 2012 (Dokument 19 (2011–2012)). Det ble fremsatt flere grunnlovsforslag basert på utvalgets rapport, herunder Dokument 12:22 (2011–2012) fra Anders Anundsen og Per-Kristian Foss om en nynorsk versjon av Grunnloven. Nevnte forslag ble 6. mai 2014 vedtatt av Stortinget med grunnlovsmessig flertall.

Den vedtatte nynorske grunnlovstekst, som forslagsstillerne forutsatte var identisk med Graver-utvalgets nynorske lovutkast, har senere vist seg å avvike fra utvalgets utkast på enkelte punkter. Ulikhetene som har oppstått, har ingen rettslig betydning. Det har heller ikke skjedd noe konstitusjonelt feil – den versjonen som ble fremmet i grunnlovsforslaget, var også den som senere ble vedtatt. Forskjellene mellom Graver-utvalgets nynorskversjon og den nynorske grunnlovsteksten som ble vedtatt i Stortinget, er således kun av språklig karakter og endrer ikke meningsinnholdet i Grunnloven.

Forslagsstillerne mener likevel det er ønskelig at korrekt versjon av Graver-utvalgets forslag til Grunnloven på nynorsk blir vedtatt, og fremmer med dette forslag til endringer i de grunnlovsbestemmelser der det har oppstått et avvik.

Forslagsstillerne fremmer et alternativt forslag til § 75 b, der «å ta opp lån» er erstattet av «å åpne lån». Bakgrunnen for dette er at det er blitt påpekt at «å ta opp lån på rikets kreditt» innebærer en realitetsendring i forhold til «å åpne lån på rikets kreditt». Etter bestemmelsens etablerte meningsinnhold er det ikke Stortinget selv, men regjeringen, som rent praktisk tar opp lån etter fullmakt.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Følgende bestemmelser skal på nynorsk lyde:

§ 6 første ledd annet punktum skal lyde:

Berre barn av dronning eller konge, eller av nokon som sjølv har arverett, kan arve, og barnet må vere født i lovleg ekteskap.

§ 6 annet ledd skal lyde:

Den ufødde har òg arverett, og barnet tek sin plass i arvefølga så snart det kjem til verda.

§ 15 tredje ledd skal lyde:

Når Stortinget har gjort vedtak om mistillit, kan statsrådet berre utføre dei gjeremåla som trengst for for-svarleg embetsførsle.

§ 19 skal lyde:

Kongen ser til at eigedommane og regala til staten blir nytta og forvalta slik Stortinget har fastsett, og på den måten som er nyttigast for samfunnet.

§ 21 tredje punktum skal lyde:

Embetsmenn som ikkje er norske borgarar, kan ved lov få fritak frå denne plikta.

§ 22 første ledd første punktum skal lyde:

Statsministeren, dei andre medlemmene av statsrådet og statssekretæranne kan utan dom avsetjast av kongen etter at han har høyrte kva statsrådet meiner om det.

§ 23 første ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan gje ordenar til kven han vil, til påskjø-ning for framifrå gagnsverk, som må kunngjerast offent-leg.

§ 25 annet ledd skal lyde:

Landvernet og andre troppar som ikkje kan reknast som linetroppar, må aldri brukast utanfor grensene til riket utan samtykke frå Stortinget.

§ 28 tredje punktum skal lyde:

Det kan likevel gjerast unntak frå behandling i statsråd for eigentlege militære kommandosaker i den mon kongen fastset.

§ 29 første ledd skal lyde:

Hindrar lovleg forfall ein statsråd frå å møte og mål-berre saker som høyrer til hennar eller hans fagområde, skal sakene målberast av ein annan statsråd, som kon-gen konstituerer til det.

§ 30 annet ledd annet punktum skal lyde:

Kongen har plikt til å høyre meininga, men kan ta av-gjerd etter eige omdømme.

§ 31 annet punktum skal lyde:

I militære kommandosaker skal avgjerdene kontrasig-nerast av den som har målborne saka, men elles av stats-ministeren eller, om statsministeren ikkje var til stades i statsrådet, av den fyrste av dei medlemmene som var det.

§ 36 annet ledd skal lyde:

Handlar ho eller han i strid med dette, misser ved-kommande retten til Noregs trone for seg sjølv så vel som for etterkommarane sine.

§ 41 første punktum skal lyde:

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mel-lombels utøvar av kongemakta, så framt ho eller han har nådd myndig alder for kongen.

§ 50 annet ledd skal lyde:

I kva mon norske borgarar som på valdagen er bu-sette i utlandet, men elles stettar vilkåra ovanfor, skal ha røysterett, blir fastsett i lov.

§ 51 skal lyde:

Reglar om manntalsføring og om innføring av dei røysteføre i manntalet blir fastsette i lov.

§ 53 skal lyde:

- Røysteretten misser
- a) den som blir dømd for strafflagde handlingar, i sam-svar med føresegner om dette i lov,
  - b) den som går i teneste for ei framand makt utan sam-tykke frå regjeringa.

§ 57 annet ledd skal lyde:

Riket blir inndelt i 19 valdistrikt.

§ 57 femte ledd første punktum skal lyde:

Talet på stortingsrepresentantar som skal veljast frå kvart valdistrikt, blir utrekna på grunnlag av høvet mel-lom innbyggjartalet og flatevidda i distriktet på den eine sida og innbyggjartalet og flatevidda i heile riket på den andre sida.

§ 67 skal lyde:

Representantane som er valde på den ovannemnde måten, utgjer Kongeriket Noregs Storting.

Alternativ 1:

§ 75 skal lyde:

- Det høyrer Stortinget til
- a) å gje og oppheve lover; å fastsetje skattar, avgifter, toll og andre offentlege bører, som likevel ikkje gjeld etter 31. desember året etter, om dei ikkje blir uttrykkeleg fornya av eit nytt storting;
  - b) å ta opp lån på rikets kreditt;
  - c) å føre oppsyn med pengestellet i riket;
  - d) å løyve dei pengesummane som trengst til statsut-giftene;
  - e) å fastsetje kor mykje kongen skal få utbetalt til hoff-staten sin kvart år, og fastsetje den kongelege fami-liens apanasje, som ikkje kan vere i fast eigedom;

- f) å få seg førelagt protokollane frå statsrådet og alle offentlege meldingar og papir;
- g) å få melding om dei folkerettslege avtalene som kongen har gjort med framande makter for staten;
- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsessene og prinsane kallast inn dersom dei har embete;
- i) å revidere lister over mellombels løner og pensjonar og gjere dei endringane som Stortinget meiner trengst;
- k) å utnemne fem revisorar som skal sjå gjennom statsrekneskapane kvart år og kunngjere utdrag av dei på prent; revisorane skal få rekneskapane tilsende innan seks månader etter utgangen av det året som Stortinget har gjeve løyvingar for; og å gje føresegner om ordninga av desisjonsmakta overfor rekneskapstenestemennene til staten;
- l) å utnemne ein som ikkje er medlem av Stortinget, som etter nærare føresegner fastsette i lov skal føre kontroll med den offentlege forvaltninga og alle som er i offentlig teneste, for å hindre at det blir gjort urett mot den einskilde borgaren;
- m) å gje innføddsrett.

Alternativ 2:

§ 75 skal lyde:

Det høyrer Stortinget til

- a) å gje og oppheve lover; å fastsetje skattar, avgifter, toll og andre offentlege bører, som likevel ikkje gjeld etter 31. desember året etter, om dei ikkje blir uttrykkeleg fornya av eit nytt storting;
- b) å opne lån på rikets kreditt;
- c) å føre oppsyn med pengestellet i riket;
- d) å løyve dei pengesummane som trengst til statsutgiftene;
- e) å fastsetje kor mykje kongen skal få utbetalt til hoffstaten sin kvart år, og fastsetje den kongelege familiens apanasje, som ikkje kan vere i fast eigedom;
- f) å få seg førelagt protokollane frå statsrådet og alle offentlege meldingar og papir;
- g) å få melding om dei folkerettslege avtalene som kongen har gjort med framande makter for staten;
- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsessene og prinsane kallast inn dersom dei har embete;
- i) å revidere lister over mellombels løner og pensjonar og gjere dei endringane som Stortinget meiner trengst;
- k) å utnemne fem revisorar som skal sjå gjennom statsrekneskapane kvart år og kunngjere utdrag av dei på prent; revisorane skal få rekneskapane tilsende innan seks månader etter utgangen av det året som Stortinget har gjeve løyvingar for; og å gje

føresegner om ordninga av desisjonsmakta overfor rekneskapstenestemennene til staten;

- l) å utnemne ein som ikkje er medlem av Stortinget, som etter nærare føresegner fastsette i lov skal føre kontroll med den offentlege forvaltninga og alle som er i offentlig teneste, for å hindre at det blir gjort urett mot den einskilde borgaren;
- m) å gje innføddsrett.

§ 77 skal lyde:

Når Stortinget har gjort same lovvedtaket to gonger på rad, går vedtaket til kongen med oppmoding om sanksjon.

§ 79 skal lyde:

Når storting med eitt val og minst to storting imellom har gjort same lovvedtaket uendra utan at Stortinget i mellomtida har gjort avvikande endeleg lovvedtak, og det då blir lagt fram for kongen med dei orda at Hans Majestet ikkje vil nekte å sanksjonere eit lovvedtak som Stortinget etter ei grundig vurdering held for gagnleg, så blir det til lov endå om kongen ikkje gjev sanksjon før Stortinget skilst.

§ 80 annet ledd skal lyde:

I samsvar med reglar i den ordenen Stortinget har vedteke, kan forhandlingane takast opp att, men dei blir avslutta seinast siste kvardagen i september.

§ 80 tredje ledd skal lyde:

Innan den tid kunngjer kongen for Stortinget avgjerda si om dei lovvedtaka som ikkje alt er avgjorde (jf. §§ 77–79), med anten å stadfeste eller å forkaste dei. Alle dei han ikkje uttrykkeleg godkjenner, blir rekna som forkasta av kongen.

§ 81 første punktum skal lyde:

Alle lover (så nær som dei etter § 79) blir utferda i namnet til kongen, under Noregs rikssegl og med desse orda: «Vi N.N. gjer kunnig: at Oss er førelagt vedtak frå Stortinget dagsett dato som lyder slik: (her kjem vedtaket).

§ 86 fjerde ledd skal lyde:

Dei som har teke sete i Riksretten som valde av Stortinget, blir sitjande jamvel om tida dei er valde for, går ut før Riksretten har avslutta saka. Like eins blir høgsterettsdommarar sitjande i Riksretten jamvel om dei går av som medlemmer av Høgsterett.

§ 90 skal lyde:

Ein høgsterettsdom kan ikkje i noko tilfelle ankast.

§ 91 skal lyde:

Ingen kan utnemnast til medlem av Høgsterett før ho eller han er 30 år gammal.

§ 100 annet ledd første punktum skal lyde:

Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller bodskapar om det ikkje lèt seg forsvare halde opp imot den grunngevinga ytringsfridommen har i sanningsøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet.

§ 100 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Brevsensur kan ikkje setjast i verk, så nær som i anstaltar.

§ 105 skal lyde:

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlege eigedom til offentleg bruk, skal ho eller han få fullt vederlag av statskassa.

§ 114 første ledd skal lyde:

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar som talar språket i landet og

- a) anten er fødde i riket av foreldre som då var norske statsborgarar,
- b) eller er fødde i utlandet av norske foreldre som då ikkje var statsborgarar i noko anna land,
- c) eller har opphalde seg i riket i 10 år,
- d) eller får innføddsrett av Stortinget.

§ 115 annet ledd skal lyde:

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje ved deltaking i ein internasjonal samskipnad der avgjerdene berre har reint folkerettsleg verknad for Noreg.

§ 117 annet punktum skal lyde:

Dei nærare vilkåra for korleis han skal stå ved lag til størst mogleg nytte for staten og gagn for landallmugen, blir fastsette av det fyrste eller andre stortinget.

§ 119 annet ledd skal lyde:

Korleis denne grunnsetninga skal gjennomførast, og kva unntak ho skal ha, blir fastsett i lov.

§ 121 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ei slik endring må likevel aldri stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere same i ei slik endring.»

Forslag nr. 15 (Dokument 12:15 (2015–2016))

Forslag nr. 15 fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner og Sylvi Graham gjelder retting av språklige feil etter grunnlovsendringene i 2014.

Forslagsstillerne viser til at Stortinget våren 2014 vedtok et stort antall endringer i Grunnloven. Endringene vedrører både språkform (språklig modernisering, likestilt tekst på nynorsk) og innhold (særlig menneskerettigheter).

På visse punkter er resultatet skjemma av språklige feil, av at grunnlovsteksten – i strid med formålet med den språklige moderniseringen – avspeiler et annet meningsinnhold enn det som lå i den eldre teksten, eller av at det naturlige meningsinnholdet i de to språkversjonene ikke stemmer overens.

Forslagsstillerne inviterer Stortinget til å fullføre 2014-reformen ved å rette opp grunnlovsteksten på noen slike punkter. De tar ikke sikte på å endre det til siktede meningsinnholdet i dagens tekst. Forslag om endringer som på visse punkter ville ha gitt bedre uttrykk for Stortingets intensjon enn den grunnlovsteksten som faktisk ble vedtatt, er ikke tatt med.

Forslagene kan for så vidt sammenlignes med endringer for å bringe grunnlovsteksten i samsvar med språknormen fra 1903 som ble vedtatt i flere omganger før 2014.

Nærmere om de enkelte forslagene

Om § 17 (provisoriske anordninger / provisoriske lover)

Før den språklige moderniseringen i 2014 kunne Kongen etter § 17 gi midlertidige regler (provisoriske anordninger) om handel, toll, næringsveier og politi. Mens de tre første av disse kriteriene var tilnærmet selvforklarende, hadde ordet «politi» et annet og langt mer omfattende meningsinnhold enn i dag; etter 1814-språkbruk (som vi fortsatt finner spor av i f.eks. fransk forvaltningsrett) tok det – grovt sagt – sikte på samfunnsregulering. Mens de tre første ordene ble tatt uendret inn i den reviderte grunnlovsteksten (på både bokmål og nynorsk), var det derfor godt begrunnet å erstatte ordet politi med et mer moderne uttrykk.

Forslagsstillerne viser til at den reviderte teksten som ble valgt på dette punkt («offentlig forvaltning og regulering»/«offentleg forvaltning og regulering»), dessverre er misvisende. Som allerede antydnet, gir uttrykket «offentlig/offentleg regulering» godt uttrykk for meningsinnholdet i det ordet (politi) som nå ble skjøvet til side. Dette gjelder derimot ikke tillegget om «forvaltning».

Det terminologiske valget på dette punkt er for det første historisk ukorrekt, noe som i seg selv står i strid med formålet med den språklige moderniseringen. Dette gjelder ikke bare ut fra etablert grunnlovsforståelse før 2014, men også fordi styringen av forvaltningsapparatet i alle land er undergitt andre regler enn slike som gjelder midlertidige dekreter mv.

Det er derfor – for det andre – helt overflødig å endre § 17 for å gi Kongen kompetanse til å regulere statsforvaltningen: Slik kompetanse har helt siden 1814 fulgt av Grunnloven § 3 («Den utøvende makt er hos Kongen»/«Den utøvende makta er hos Kongen»), supplert av et antall særbestemmelser («kongelige prerogativer») vedørende utenriksstyret mv. Innenfor en nyere, parla-

mentarisk ramme er den kompetanse for Kongen til å lede den utøvende makt som følger av disse bestemmelsene, fortsatt et grunntrekk i styringssystemet.

Endelig vil dagens tekst, dersom den skulle tas på alvor, innebære at Kongens bestemmelser om «offentlig forvaltning» var av midlertidig karakter; anordninger etter § 17 faller jo bort senest ved avslutningen av den umiddelbart påfølgende stortingssesjonen. En slik løsning bryter radikalt med den veletablerte konstitusjonelle ordningen i Norge. Det er neppe nødvendig å forklare hvorfor den også ville være svært uheldig.

På denne bakgrunn mener forslagsstillerne at Grunnloven § 17 første passus (før semikolon) bør endres slik at ordene «forvaltning og» tas ut, slik at bare «offentlig/offentleg regulering» blir stående tilbake.

Om § 49 første ledd (frie og hemmelige valg)

Forslagsstillerne viser til at ved grunnlovsreformen i 2014 fikk nøkkelbestemmelsen i § 49 om at det er folket som utøver den lovgivende makt, et tillegg om at Stortingets medlemmer utpekes gjennom frie og hemmelige valg.

I nynorskversjonen angis det – korrekt – at det er «stortingsrepresentantane» som skal utpekes gjennom slike valg. Bokmålsversjonen angir derimot at det er «Stortingets representanter» som skal utpekes på denne måten. Tross advarsler underveis i prosessen står formuleringen uendret siden Menneskerettighetsutvalgets opprinnelige forslag.

Poenget er her at representanter *for Stortinget* (bokmålsformuleringen) er noe annet enn medlemmer *av* Stortinget. Stortingspresidenten er den fremste representanten *for* tinget, som etter behov også kan la seg representere av en visepresident, direktøren mv. Men Stortingets valg av presidenter m.fl. er *ikke* bundet av noe krav om hemmelighet i den nye grunnlovsbestemmelsens forstand.

Stortingets medlemmer – ofte betegnet som stortingsrepresentanter, men da skrevet i ett ord – er ikke representanter *for* Stortinget, men *for velgerne*. I samsvar med dette er formålet med bestemmelsen å grunnlovfeste det (i vår tid) selvsagte kravet om frie og hemmelige valg av folkets representanter. Dette fremgår tydelig av nynorskversjonen. Den parallelle teksten på bokmål har derimot valgt en annen, isolert sett misvisende løsning.

Bokmålsversjonen bør endres i samsvar med dette. Enklest vil det være å gi det tilsiktede meningsinnholdet uttrykk ved hjelp av ordet «stortingsrepresentantene» skrevet i ett ord. Hvis genitivsformen ønskes beholdt, kan betegnelsen «Stortingets medlemmer» benyttes.

Om § 50 (stemmerett/røysterett for kvinner og menn)

Forslagsstillerne viser til at uoverensstemmelsen mellom bokmåls- og nynorskversjonen skaper uklarhet

i forhold til Grunnlovens historiske hovedbegrep om «borger».

Presiseringen av at stemmerett tilkommer både kvinner og menn, kom inn i § 50 i 1913, da kvinner fikk stemmerett på linje med menn. Den finnes fortsatt i bokmålsversjonen.

Det at lik stemmerett for begge kjønn nå fremtrer som en selvfølge i vår del av verden, kan nok forklare at Grunnloven på nynorsk taler om «dei norske borgarane» uten en tilsvarende presisering. Men dette stemmer ikke med Grunnlovens historiske hovedbegrep om «borger» slik det fortsatt benyttes i § 119 om verneplikt; det er enighet om at uttrykket «Enhver statens borger»/«Alle statsborgarane» i den sistnevnte bestemmelsen sikter bare til menn (den nåværende verneplikten for kvinner bygger på ordinær lov). Når et tilsvarende uttrykk («dei norske borgarane») benyttes i den nynorske teksten uten ytterligere presisering, på samme måte som i § 119 (begge språkformer), inviterer det altså til misforståelser.

Samtidig har muligheten til å vedlikeholde et uttrykkelig spor av den viktige innføringen av alminnelig stemmerett for kvinner i 1913 gått tapt. Også parallelliteten mellom de to språkversjonene er svekket på et punkt av stor betydning både praktisk og symbolsk.

På denne bakgrunn bør nynorskversjonen endres slik at begge språkversjoner presiserer at stemmerett tilkommer både kvinner og menn.

Om § 75 bokstav b (låneopptak)

Forslagsstillerne viser til at statslån bare kan opptas etter fullmakt fra Stortinget. Bokmålsversjonen gjengir den opprinnelige ordlyden i bestemmelsen i modernisert form («Det tilkommer Stortinget ... å åpne lån på rikets kreditt»). Tross en noe gammelmodig ordlyd er meningsinnholdet klart. Stortinget kan bemyndige låneopptak innenfor nærmere angitte rammer; denne oppgaven har selvsagt nær sammenheng med bevilgningsmyndigheten etter § 75 bokstav d.

Likevel kan nynorskversjonens ordlyd umiddelbart synes lettere å forstå («Det høyrer Stortinget til ... å ta opp lån på rikets kreditt»). Men det innholdet som da trer frem, er misvisende: I samsvar med bestemmelsens etablerte meningsinnhold er det ikke Stortinget som opptar/tar opp lån. Dette stemmer også med den funksjonsfordelingen mellom den lovgivende og den utøvende makt som ellers gjelder.

For å unngå misforståelser om bestemmelsens egentlige innhold og oppnå harmoni mellom de to språkversjonene bør nynorskversjonen av § 65 bokstav b endres. Nærmest ligger det vel å gå over til den nedarvete ordlyden som nå benyttes i bokmålsversjonen. Men det bør også overveies å uttrykke det tilsiktede meningsinnholdet i et språk som vil være enklere å forstå,

for eksempel ved å si at Stortinget gir «fullmakt» til å oppta lån.

Om § 109 (utdannelse/utdanning, opplæring)

Forslagsstillerne viser til at bestemmelsen kom inn gjennom menneskerettighetsreformen i 2014. Ifølge tredje punktum i bokmålsteksten, som i utredningshistorien er den opprinnelige, skal opplæringen (for barn/born) «ivareta» den enkeltes evner og behov. På nynorsk har dette blitt til et krav om å «utvikle» disse evner og behov. I tillegg til at meningen neppe har vært å utvikle barnas «behov», er det vanskelig å se at dette språklig uttrykker det samme.

Ut fra målet om to likestilte versjoner av Grunnloven med så vidt mulig identisk innhold, bør asymmetrien på dette punkt fjernes. Mest nærliggende vil det nok være å legge ordvalget i bokmålsversjonen til grunn («ivareta»), noe som på nynorsk passende kan angis som «ta vare på».

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«§ 17 (første punktum før semikolon) skal lyde:

Kongen kan gi og oppheve anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig regulering;

–

Kongen kan gje og oppheve provisoriske lover om handel, toll, næringsvegar og offentlig regulering;

§ 49 andre punktum på bokmål skal lyde:

Alternativ 1:

Storingsrepresentantene velges gjennom frie og hemmelige valg.

Alternativ 2:

Stortingets medlemmer velges gjennom frie og hemmelige valg.

§ 50 første ledd på nynorsk skal lyde:

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane, menn eller kvinner, som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

§ 75 bokstav b skal lyde:

Alternativ 1 (endring kun på nynorsk):

å opne lån på rikets kreditt;

Alternativ 2:

å gi fullmakt til å åpne lån på rikets kreditt;

–

å gje fullmakt til å opne lån på rikets kreditt;

§ 109 tredje punktum på nynorsk skal lyde:

Opplæringa skal ta vare på evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova barnet har, og fremje respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen og Magne Rommetveit, fra Høyre, Svein Harberg og Bente Stein Mathisen, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og Ulf Leirstein, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til Dokument 12:20 (2015–2016) og Dokument 12:15 (2015–2016).

Forslag 20

Komiteen viser til Grunnlovsforslag 20 (Dokument 12:20 (2015–2016)) fra forlagsstillerne Martin Kolberg, Jette F. Christensen og Gunvor Eldegard som gjelder språklige justeringer i enkelte paragrafer i Grunnloven på nynorsk. Den vedtatte versjonen til Graver-utvalget har i ettertid vist seg å avvike fra utvalgets utkast på enkelte punkter. Ulikhetene er av språklig karakter og er ikke ment å skulle ha rettslig betydning.

Komiteen er enig med forlagsstillerne i at en presisering av Graver-utvalgets nynorske målform til Grunnloven vedtas, og at det gjøres rettelser i de grunnlovsbestemmelsene der det har oppstått avvik.

Komiteen vil på denne bakgrunn anbefale at forslagen i Dokument 20 bifalles.

Komiteen viser til at forlagsstillerne har fremmet et alternativt forslag til Grunnloven § 75 b, der «å ta opp lån» er erstattet av «å opne lån». Bakgrunnen for dette er at det er blitt påpekt at «å ta opp lån på rikets kreditt» innebærer en realitetsendring i forhold til «å åpne lån på rikets kreditt». Etter bestemmelsens etablerte meningsinnhold er det ikke Stortinget selv, men regjeringen, som rent praktisk tar opp lån etter fullmakt.

Komiteen vil på denne bakgrunn anbefale at § 75 alternativ 2 bifalles, slik at bestemmelsen på nynorsk lyder «å opne lån på rikets kreditt».

Forslag 15

Komiteen viser videre til Grunnlovsforslag 15 (Dokument 12:15 (2015–2016)) fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner og Sylvi Graham. Forslaget gjelder retting av språklige feil i Grunnloven §§ 17, 49, 50, 75 og 109 etter grunnlovsendringene i 2014. Det gjelder språklige rettelser i begge språkversjonene, og forslaget må sees i sammenheng med forslag 11 og forslag 20.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til Innst. 249 S (2017–2018), jf. Dokument 12:11 (2015–2016), der det fremmes for-

slag om Grunnloven på tidsmessig bokmål, basert på primærforslaget fra Grunnlovsspråkutvalget. Disse forslagene må sees i sammenheng med forslagene i Dokument 12:15 (2017–2018). Når det gjelder bestemmelsen om stemmerett i Grunnloven § 50, har den nynorske versjonen ordlyden «dei norske borgarane», mens den gjeldende bokmålsteksten lyder «de norske borgere, menn eller kvinner». I Dokument 12:15 foreslås det at ordlyden på nynorsk harmoniseres med den gjeldende bokmålsteksten, slik at «dei norske borgarane» skal erstattes med «dei norske borgarane, menn eller kvinner». Forslagsstillerne viser til at parallelliteten mellom de to språkversjonene er svekket på et punkt av stor betydning både praktisk og symbolsk, og at muligheten til å vedlikeholde et uttrykkelig spor av den viktige innføringen av alminnelig stemmerett for kvinner i 1913 går tapt. I Dokument 12:11 er det derimot fremmet forslag om at bokmålsteksten harmoniseres med gjeldende nynorsk tekst, slik at § 50 første ledd skal vise til «de norske borgere».

Flertallet viser til Dokument 19 (2011–2012), Rapport fra Grunnlovsspråkutvalget om utarbeidelse av språklig oppdaterte tekstversjoner av Grunnloven på bokmål og nynorsk punkt 3.4.2 om kjønnsnøytralitet og merknaden til § 50. Det fremgår at Grunnlovsspråkutvalget fant det unødvendig å presisere at bestemmelsen gjaldt både menn og kvinner. Det ble vist til at dette ble tatt inn da det ble innført allmenn stemmerett også for kvinner, men at det i dag fremstår som en anakronisme.

Flertallet vil vise til Dokument 19 (2011–2012) også når det gjelder forslaget til endring i Grunnloven § 109 om utdanning. Tredje punktum i gjeldende bokmålstekst har formuleringen «*ivareta* den enkeltes evner og behov». På nynorsk er ordlyden «*utvikle* evnene til kvart barn». Forslagsstillerne foreslår i Dokument 15 (2015–2016) at assymetrien på dette punktet fjernes, og at «*utvikle*» på nynorsk erstattes av «*ta vare på*». Flertallet viser til merknaden til § 109 på side 97 i Dokument 19 (2011–2012), der det fremgår:

«På nynorsk har utvalget valgt å skrive 'utvikle evnene' for 'ivareta evnene'. Etter utvalgets mening er ordet *ivareta* uheldig i kombinasjon med 'den enkeltes evner', da det kan gi inntrykk av at opplæringen bare skal ta vare på og ikke utvikle evnene til barna. På nynorsk blir dette inntrykket særlig sterkt om man velger å oversette *ivareta* direkte til *ta vare på*, som har en snevrere betydning på nynorsk.»

Flertallet viser til at det også i Innst. 249 S (2017–2018), jf. Dokument 12:11 (2015–2016), er fremmet et forslag til endring i bokmålsversjonen av Grunnloven § 17 med sikte på harmonisering med nynorsk teksten. Ordlyden i dette forslaget er en annen enn den som foreslås i Dokument 12:15 (2015–2016).

Flertallet viser til sine merknader i Innst. 249 S (2017–2018) og mener det er nødvendig med en full har-

monisering av de to tekstene i Grunnloven. Forslagene som er omtalt over, står i motstrid til forslagene fra Grunnlovsspråkutvalget.

Flertallet vil på denne bakgrunn ikke anbefale at forslagene i Dokument 12:15 (2015–2016) bifalles.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti gir sin tilslutning til at grunnlovsteksten rettes opp på de foreslåtte punktene. Rettelsene innebærer ikke at meningsinnholdet i grunnlovsteksten endres, og kan sammenlignes med endringer som er vedtatt i flere omganger før 2014 for å bringe grunnlovsteksten i samsvar med språknormen fra 1903.

Disse medlemmer viser til at forslaget til endring i Grunnloven § 49 første ledd andre punktum er fremsatt i to alternativer, og anbefaler at alternativ 1 bifalles, slik at bestemmelsen på bokmål lyder: «Storingsrepresentanene velges gjennom frie og hemmelige valg.»

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn anbefale at forslagene til språklige endringer i Dokument 12:15 bifalles.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Dokument 12:15 (2015–2016) om Grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner og Sylvi Graham, om endring i §§ 17, 49, 50, 75 og 109 (retting av språklige feil etter grunnlovsendringene i 2014) – med § 49 alternativ 1 og § 75 alternativ 1 – bifalles.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Tilrådingen II fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 12:15 (2015–2016) om Grunnlovsforslag fra Eivind Smith, vedtatt til fremsettelse av Michael Tetzschner og Sylvi Graham, om endring i §§ 17, 49, 50, 75 og 109 (retting av språklige feil etter grunnlovsendringene i 2014) – samtlige alternativer – bifalles ikke.

II

Dokument 12:20 (2015–2016) om Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Jette F. Christensen og Gun-

vor Eldegard om språklige justeringer i enkelte paragrafer i Grunnloven på nynorsk – med § 75 alternativ 2 – bifalles.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 3. mai 2018

Dag Terje Andersen

leder

Bente Stein Mathisen

ordfører